

Uitstroompremies: alleen maar een leuk extraatje?

Auteur(s):

Koning, P.W.C.

*De auteur is werkzaam bij het CPB.***Verschenen in:**

ESB, 86e jaargang, nr. 4312, pagina 477, 1 juni 2001

Rubriek:

Beleid w ereldw ijd

Trefwoord(en):

arbeidsparticipatie

Hoe de armoedeval te bestrijden? Verhoging van de arbeidskorting kan een probaat middel zijn, maar is kostbaar. De arbeidskorting komt immers ten goede aan alle werkenden, en voor het merendeel hiervan is de armoedeval niet relevant. De oplossing lijkt voor de hand te liggen: richt financiële prikkels specifiek op werklozen die een baan weten te bemachtigen. Een goede gedachte?

Volgens het kabinet wel. Met ingang van dit jaar maken uitstroompremies deel uit van het activeringsbeleid; werklozen die langer dan een jaar een bijstandsuitkering hebben ontvangen en een reguliere baan aanvaarden, hebben recht op een fiscaal onbelast bedrag van maximaal f 4000. Dit bedrag wordt uitgekeerd in vier tranches van f 1000, ieder na een half jaar dienstverband. Dit ter bevordering van de duurzaamheid van gevonden banen. Voorheen werden in sommige Nederlandse gemeenten en onder variërende voorwaarden ook al uitstroompremies uitgekeerd. Deze premies zullen nu geleidelijk aan verdwijnen. Tegelijkertijd gaan er stemmen op de landelijke regeling te verbreden tot andere uitkeringsgroepen, zoals de WAO en de WW, en naar herintreders.

Willen uitstroompremies een activerend effect hebben, dan is goede voorlichting een eerste vereiste. De ervaringen met gemeentelijke premies zijn wat dat betreft niet erg hoopgevend: vaak werden cliënten niet of pas na aanvaarding van een baan op de hoogte gesteld van het bestaan van uitstroompremies en werd de aanvraagprocedure als lastig ervaren ¹.

Het is mede daarom niet eenvoudig het potentiële activeringseffect van uitstroompremies vast te stellen. Ook de nieuwe, landelijke regeling biedt hiertoe nauwelijks aangrijpingspunten: de uitstroompremies hebben immers een uniform karakter, zodat het moeilijk is over controlegroepen te beschikken van werklozen die (nog) geen recht hebben op premies. In principe zou onderzocht kunnen worden of de baanvindkans toeneemt vanaf het moment dat men recht heeft op een premie (dus na één jaar), maar het risico van overschatting is dan niet ondenkbaar: met het vooruitzicht dat banen in een later stadium een premie opleveren, kunnen werklozen tijdelijk hun zoekinspanningen verminderen. Dit uitsteleffect zou ten onrechte als (positief) activeringseffect worden aangemerkt.

Willen we toch iets weten over de activerende werking van premies, dan rest niet veel anders dan over de grens te kijken. Zo beschikt het VK over de *Job Grant*, een regeling vergelijkbaar met de Nederlandse uitstroompremies. Deze regeling is echter niet voorafgegaan door verkennende experimenten, zodat ook hier niet bekend is of ze activerend werken of niet. Dit is wel het geval geweest in de VS, waar in de tweede helft van de jaren tachtig zogenaamde bonusexperimenten zijn uitgevoerd ². Hierin kregen sommige werklozen geheel willekeurig - namelijk op basis van hun sociale zekerheidsnummer (even of oneven) - het recht op een eenmalige premie in het vooruitzicht gesteld, wanneer binnen een 'kwalificatieperiode' een baan werd gevonden. In het eerste experiment in Illinois was die premie ongeveer gelijk aan de gemiddelde werkloosheidsuitkering (\$ 500) en bedroeg de kwalificatieperiode elf weken. De resultaten hiervan waren zeer bemoedigend: de premiekosten werden meer dan terugverdiend door verkorting van de gemiddelde uitkeringsduur. De hierop volgende drie experimenten gaven echter een veel somberder beeld: premies leidden nog wel tot activering, maar bleken niet altijd kosten-efficiënt, en - vooral bij toepassing op grotere schaal - gevoelig voor een aantal onbedoelde, kwalijke gedragseffecten. Met het (mogelijke) vooruitzicht op een premie zouden meer werklozen een uitkering aanvragen, of zouden baanwisselaars met opzet een korte periode van werkloosheid inlassen. Deze bedenkingen hebben ertoe geleid dat uitstroompremies in de VS buiten beeld zijn geraakt. Sindsdien heeft de nadruk vooral gelegen op verhoging en verbreding van de *Earned Income Tax Credit*, die onafhankelijk is van de vraag of men werkloos is geweest.

De lering die uit de Amerikaanse bonusexperimenten getrokken kan worden, is dat uitstroompremies een recept met bijwerkingen zijn. Aangezien uitstroompremies in Nederland alleen gericht zijn op langdurig werklozen zullen deze bijwerkingen hier wellicht geringer zijn. Tegelijkertijd zullen ook de kosten van de regeling lager zijn. Langdurig werklozen hebben immers een relatief geringe kans op uitstroom. Desalniettemin blijft onduidelijk, in hoeverre de uitstroompremies voldoende activerend werken om kosten-effectief te zijn. Anders gesteld: in hoeverre zijn landurige werklozen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt - en veelal met een *de facto* ontheffing tot solliciteren - financieel te prikkelen? Voor het antwoord op deze vraag hadden pilots of experimentele analyses uitkomst kunnen bieden. Zolang die ontbreken kan alleen met zekerheid worden gesteld dat premies niet meer dan een 'leuk extraatje' zijn.

---

¹ Zie S. Bunt et al, *Activeringsinstrumenten in de Bijstandwet - deelrapport Premies en vrijlatingen*, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, VUGA, Den Haag, 1999.

2 Zie B.D. Meyer, Lessons from the US unemployment insurance experiments, *Journal of Economic Literature*, 1995, blz. 99-131.

Copyright © 2001 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)